

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

**КАФЕДРА ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО
БІЗНЕСУ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор ВНПЗ «Дніпровський
гуманітарний університет»

_____ **Олег КИРИЧЕНКО**

" ____ " _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ
ГОСПОДАРСТВІ**

(назва навчальної дисципліни)

Освітній ступінь _____ **бакалавр**

(назва ступеня вищої освіти – бакалавр або магістр)

Спеціальність _____ **241 Готельно-ресторанна справа**

(Шифр і назва)

Освітня програма _____ **Готельно-ресторанна справа**

(назва, дата і № наказу про затвердження ОП)

наказ № 34-02 від 25.04.2024

Статус навчальної дисципліни _____ **обов'язкова**

(обов'язкова або вибіркова)

Мова навчання: _____ **українська**

«Економіка підприємства в готельно-ресторанному господарстві» // Робоча програма навчальної дисципліни Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. 16 с.

РОЗРОБНИК(-И): Лисенко О. В., доцент кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу, кандидат економічних наук.

Розглянуто на засіданні кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу 14.06.2024 р., протокол №10

Схвалено Вченою радою університету, рекомендовано для використання в освітньому процесі протягом 5 років. 22.08. 2024 р., протокол №12.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Економіка підприємства в готельно-ресторанному господарстві» є набуття необхідного рівня комплексних знань з основних розділів прикладної економіки, організації та результативності господарювання підприємства як основної ланки суспільного виробництва.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни знання з дисциплін: «Економічна теорія», «Філософія»,.

Результати вивчення навчальної дисципліни «Економіка підприємства в готельно-ресторанному господарстві».

В результаті засвоєння майбутніми фахівцями навчальної дисципліни «Економіка підприємства в готельно-ресторанному господарстві», формуються наступні компетентності:

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність працювати в команді.

ЗК8. Навики здійснення безпечної діяльності.

ЗК9. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК10. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

ЗК14. Здатність здійснювати комунікаційну діяльність, логічно вірно, аргументовано доводити власну думку та відстоювати власну позицію.

СК1. Розуміння предметної області і специфіки професійної діяльності.

СК2. Здатність організовувати сервісно-виробничий процес з урахуванням вимог і потреб споживачів та забезпечувати його ефективність.

СК4. Здатність формувати та реалізовувати ефективні зовнішні та внутрішні комунікації на підприємствах сфери гостинності, навички взаємодії.

СК5. Здатність управляти підприємством, приймати рішення у господарській діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

СК8. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання готельних та ресторанних послуг для різних сегментів споживачів.

СК10. Здатність працювати з технічною, економічною, технологічною та іншою документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом готельного та ресторанного бізнесу.

СК12. Здатність ініціювати концепцію розвитку бізнесу, формулювати бізнес-ідею розвитку суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

СК13. Здатність здійснювати планування, управління і контроль діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

СК15. Здатність забезпечити розвиток закладів готельного, ресторанного та курортного господарства із створенням інклюзивного середовища для безбар'єрного простору.

Результати навчання

РН 2. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії готельної та ресторанної справи, організації обслуговування споживачів та діяльності суб'єктів ринку готельних та ресторанних послуг, а також суміжних наук.

РН 4. Аналізувати сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності та рекреаційного господарства.

РН 5. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

РН 6. Аналізувати, інтерпретувати і моделювати на основі існуючих наукових концепцій сервісні, виробничі та організаційні процеси готельного та ресторанного бізнесу.

РН 7. Організовувати процес обслуговування споживачів готельних та ресторанних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки.

РН 13. Визначати та формувати організаційну структуру підрозділів, координувати їх діяльність, визначати їх завдання та штатний розклад, вимоги до кваліфікації персоналу.

РН 15. Розуміти економічні процеси та здійснювати планування, управління і контроль діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

РН 16. Виконувати самостійно завдання, розв'язувати задачі і проблеми, застосовувати їх в різних професійних ситуаціях та відповідати за результати своєї діяльності.

РН 20. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

РН 23. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

РН 24. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного аналізу управлінських, економічних та технологічних процесів готельно-ресторанної справи.

РН 25. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття. Толерантно ставитися до осіб, що мають інші соціокультурні, гендерно-вікові відмінності, осіб з інвалідністю.

РН 26. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати професійної діяльності відповідно до чинних законодавчих, нормативно-правових актів щодо забезпечення діяльності закладів гостинності, відпочинку й оздоровлення.

Результати вивчення навчальної дисципліни «Економіка підприємства в готельно-ресторанному господарстві»

Згідно з вимогами освітньої програми Здобувачі повинні **знати**:

1. сутність економічних основ функціонування підприємств в умовах ринку;
2. механізм дії економічних законів і процес використання їх підприємствами в господарській діяльності;
3. методи і форми державного регулювання господарської діяльності підприємств;
4. класифікацію підприємств за формами власності;

5. поняття і сутність організаційно-правової форми підприємства;
6. особливості правового статусу підприємств і господарських товариств;
7. поняття та види господарських об'єднань, їх функції та компетенцію;
8. економічний зміст ресурсів, структуру та форми ресурсного забезпечення підприємства та шляхи раціонального використання ресурсів;
9. чинники, які впливають на ефективність роботи підприємств;
10. методичні основи формування та обчислення показників ефективності діяльності підприємств та основні напрями її підвищення;
11. сутність політики ціноутворення підприємства;
12. прогресивні методи управління підприємством і планування його діяльності та форми організації виробництва;
13. особливості інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства;
14. сутність економічної безпеки підприємства і процедуру її забезпечення;
15. організаційно-економічний механізм реструктуризації, санації, банкрутства та ліквідації.

вміти:

1. володіти загальнотеоретичними поняттями і категоріями, що визначають господарську діяльність і механізм функціонування підприємств в умовах ринку;
2. знаходити необхідну нормативну та іншу економічну літературу для поповнення своїх теоретичних знань з питань управління підприємством, планування й організації його діяльності;
3. використовувати на практиці отримані знання та методику з проведення економічного аналізу фінансово-господарської діяльності та оцінки ефективності використання ресурсів підприємства;
4. вишукувати резерви підвищення економічної ефективності діяльності підприємства;
5. знаходити та приймати оптимальні управлінські рішення щодо забезпечення стабільного функціонування та сталого розвитку підприємства у конкурентному середовищі.

Обсяг навчальної дисципліни: Додатки 1.1, 1.2. *(оновлюється щорічно).*

Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Сутність економічної діяльності підприємства

ТЕМА 1. Підприємство в сучасній системі господарювання

Визначення, цілі й напрями діяльності підприємства. Класифікація і структура підприємств. Правові засади функціонування підприємства. Добровільні форми об'єднання підприємств. Внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства. Підприємництво як сучасна форма господарювання. Галузева структура економіки і промисловості України. Сутність і функції процесу управління підприємством як складною системою. Структура системи управління, її класифікаційні ознаки. Різновиди управління на підприємстві. Методи управління підприємством. Організаційна структура управління підприємством. Вищі органи державного управління підприємствами. Шляхи вдосконалення управління підприємством.

ТЕМА 2. Ресурси підприємства. Основні фонди.

Поняття про трудові ресурси, персонал, кадри підприємства. Класифікація і структура персоналу підприємства. Показники наявності та руху персоналу. Визначення планової чисельності окремих категорій персоналу. Кадрова політика і система управління персоналом. Зарубіжний досвід управління персоналом. Сутність, структура і класифікація основних фондів. Оцінка вартості основних фондів. Показники руху основних засобів. Фізичне й моральне зношення. Просте відтворення основних фондів. Амортизація. Показники використання основних фондів. Розширене відтворення основних фондів. Виробнича потужність: види та методи визначення. Шляхи поліпшення використання основних фондів на підприємстві.

ТЕМА 3. Оборотні засоби підприємства

Сутність, склад та структура оборотних засобів. Джерела утворення оборотних засобів. Нормування оборотних засобів. Показники використання оборотних засобів. Шляхи поліпшення використання оборотних засобів. Сутність і склад нематеріальних ресурсів. Характеристика об'єктів промислової та інтелектуальної власності. Нематеріальні активи. Оцінювання вартості й амортизації нематеріальних активів.

ТЕМА 4. Організація діяльності підприємства

Інвестиції, їх види і характеристика. Сутність і класифікація капіталовкладень підприємства. Загальні принципи й етапи планування капіталовкладень на підприємствах. Оцінювання ефективності капіталовкладень підприємства. Фінансові інвестиції і оцінювання їх ефективності. Управління інвестиційною діяльністю підприємства. Поняття і класифікація інноваційних процесів. Науково-технічний прогрес, його основні напрями. Оцінювання рівня НТП. Організаційний прогрес. Оцінювання економічної ефективності нововведень.

ТЕМА 5. Організація виробництва. Інфраструктура підприємства

Техніко-технологічна база виробництва: складові та тенденції розвитку. Класифікація виробничих процесів. Принципи організації виробництва. Організаційні типи виробництва. Виробничий і технологічний цикли. Способи поєднання технологічних операцій. Методи організації виробництва. Суспільні форми організації виробництва. Поняття, види і значення інфраструктури підприємства. Система технічного обслуговування виробництва: загальна характеристика. Ремонтне господарство. Інструментальне господарство. Транспортне господарство. Енергетичне господарство. Складське господарство. Соціальна інфраструктура підприємства. Капітальне будівництво.

ТЕМА 6. Планування діяльності підприємства

Мета й принципи державного регулювання економіки. Напрями і методи державного регулювання економіки. Методологічні основи планування. Класифікація методів планування. Стратегія розвитку підприємства. Тактичне планування. Оперативне планування. Бізнес-планування. Маркетингова діяльність підприємства: принципи, концепції, стратегія і тактика. Якість і конкурентоспроможність продукції підприємства. Стандартизація і сертифікація продукції. Державний нагляд за якістю продукції та внутрішньовиробничий технічний контроль якості на підприємстві. Розрахунок економічного ефекту як наслідку підвищення якості продукції. Чинники підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємства.

ТЕМА 7. Основні результати діяльності підприємства

Поняття продуктивності праці. Виробіток і трудомісткість. Методи визначення виробітку. Факторне дослідження приросту продуктивності праці. Регламентація праці в часі. Мотивація праці на підприємстві. Оплата праці: сутність, функції. Державна політика у сфері оплати праці. Форми оплати праці. Загальна характеристика витрат підприємства. Класифікація витрат підприємства. Поняття собівартості продукції. Планування собівартості продукції підприємства. Калькулювання собівартості продукції. Значення і шляхи зниження собівартості продукції в умовах ринкової економіки.

ТЕМА 8. Ціни на продукцію. Фінансово-економічні результати діяльності підприємств

Сутність і функції ціни. Система цін і їх класифікація. Зовнішні та внутрішні чинники впливу на формування ціни. Стратегія і тактика ціноутворення. Законодавче регулювання і контроль за ціноутворенням згідно із

законодавством України. Державна політика ціноутворення та соціальний захист населення. Формування доходу підприємства. Прибуток підприємства і його формування в умовах ринкових відносин. Рентабельність продукції і виробництва. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства. Поняття про банкрутство підприємства. Сутність реструктуризації підприємства, її завдання й форми. Санація суб'єктів господарювання.

Змістовний модуль 2. Сутність і види ціноутворення

ТЕМА 9. Сутність і функції ціни.

Визначення поняття «ціна». Визначення поняття ціни К. Марксом. Визначення поняття ціни в класичній політекономії. Визначення поняття ціни в теорії витрат виробництва і теорії граничної корисності. Функції ціни. Категорії цін. Види цін. Вплив цін на діяльність фірми. Вплив цін на зовнішнє і на внутрішнє середовище підприємства. Державне регулювання ринку і цін. Закон України «Про ціни і ціноутворення».

ТЕМА 10. Закон попиту і пропозиції. Рівноважна ціна.

Попит, пропозиція та вільні ціни на ринку. Закон попиту. Еластичність попиту, коефіцієнт еластичності попиту. Закон пропозиції. Еластичність пропозиції, коефіцієнт еластичності пропозиції. Пряма еластичність попиту за ціною. Еластичність пропозиції за ціною. Ринкова рівновага. Ціна рівноваги. Крива байдужості, Функція корисності двох товарів. Динаміка зміни ціни рівноваги.

ТЕМА 11. Загальна характеристика витрат на виробництво продукції (надання послуг).

Економічні (альтернативні) витрати. Зовнішні та внутрішні витрати. Постійні витрати. Змінні витрати. Середні валові, середні постійні, середні змінні витрати. Граничні витрати, ефект масштабу виробництва. Витрати на одиницю продукції. Витрати як складова собівартості продукції. Управління витратами на підприємстві. Критичний обсяг виробництва (точка беззбитковості).

ТЕМА 12. Сукупні витрати і собівартість продукції (послуг).

Сукупні витрати підприємства. Кошторис виробництва. Склад матеріальних витрат кошторису виробництва. Калькуляція собівартості одиниці продукції. Загальні статті калькуляції одиниці продукції. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції. Собівартість реалізованої продукції. Параметричні методи оцінювання собівартості новоствореного товару.

ТЕМА 13. Прибуток як частина ціни. Види цін.

Прибуток як основне джерело фінансування розвитку підприємства. Валовий, маржинальний та операційний прибуток. Джерела формування

прибутку. Напрямки використання прибутку підприємств. Взаємозв'язок та відмінності доходу та прибутку підприємства. Види цін. Структура оптової ціни. Основні види цін і тарифів за окремими класифікаційними ознаками. Оптові та роздрібні ціни. Систему франкування цін при транспортуванні.

ТЕМА 14. Методи та фактори ціноутворення.

Поняття «кон'юнктура ринку». Вільні, регульовані, фіксовані ціни. Оптові, роздрібні, договірні (контрактні), ціни внутрішнього ринку та світові. Специфічні чинники ціноутворення. Методи ціноутворення. Фактори ціноутворення, а саме: тип ринку, вид галузі та категорія товару, характеристики споживчого попиту й еластичності ціни. Сутність, мета і роль цінової політики. Активна та пасивна цінова політика.

ТЕМА 15. Ціноутворення в умовах досконалої конкуренції. Поняття про ринкову структуру та її види.

Конкуренція, її види та основні риси. Досконала конкуренція. Основні риси досконалої конкуренції. Ціноутворення в умовах досконалої конкуренції. Монополія. Основні риси монополії. Риси монополістичної конкуренції. Ціноутворення в умовах монополії. Олігополія. Основні риси олігополії. Ціноутворення в умовах олігополії.

ТЕМА 16. Стратегії ціноутворення.

Політика зміни поточних цін. Випадки, коли зниження цін виправдане. Залежність зміни поточних цін та еластичності попиту. Вплив зміни поточних цін на прибуток. Реакція конкурентів на зміну цін. Реакція фірми на зміну цін. Поняття про цінову стратегію фірми. Значення цінових стратегій в економіці країни. Фактори, що впливають на цінову стратегію фірми. Цінова стратегія фірми в ринковій ситуації. Маркетингова інформація при виборі цінової політики. Маркетингові стратегії цін. Цінові лінії, діапазон цін. Ознаки не функціонування цінових стратегій.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмінь та інших компетенцій за певний період навчання (навчальний семестр, навчальний рік).

З навчальної дисципліни «Економіка підприємства в готельно-ресторанному господарстві» передбачено:

- для денної форми навчання – екзамен;

Політика курсу, критерії та засоби оцінювання успішності навчання

Політика курсу: обов'язкове відвідування лекційних, семінарських та практичних занять; гідна поведінка в аудиторії; обов'язкове відвідування консультацій

За кредитно-модульною системою викладення навчальної дисципліни «Економіка підприємства в готельно-ресторанному господарстві» застосовуються такі основні види контролю знань:

1. поточний контроль – систематично на різних навчальних заняттях впродовж семестру у формах:

2. усне опитування;
3. письмові контрольні експрес-роботи;
4. тестовий контроль;

5. підсумковий контроль – у кінці семестру після вивчення навчальної дисципліни у формі екзамену.

За рішенням викладача або кафедри *нараховуються заохочувальні бали* за наступні види робіт:

– за систематичну продуктивну активність під час проведення аудиторних занять;

– за виконання творчих завдань підвищеної складності (конкретне значення визначає викладач);

– за участь у конференціях, олімпіадах, іншій науковій, методичній роботі тощо.

Умови ліквідації заборгованостей з поточної роботи: здобувачі, які пропустили семінарські заняття або лекції, мають можливість відпрацювати заборгованості під час консультацій, що проводяться викладачем, відповідно до графіку консультацій. Для отримання певної кількості балів здобувач має можливість усно відповісти на питання теми, за якою він має заборгованість або виконати індивідуальну роботу, що складається з завдань, визначених викладачем в кожному окремому випадку (в залежності від обсягу заборгованості).

Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання *академічної доброчесності* передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Якщо має місце виявлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

Поточна атестація проводиться після вивчення теми № 8 у вигляді письмового опитування.

Підсумкове оцінювання: умови для складання екзамену: до екзамену допускаються здобувачі вищої освіти, які пройшли оцінювання за усіма формами поточного контролю, передбаченого робочою програмою.

Критерії переведення оцінок за 100-бальною шкалою у національну шкалу та шкалу ЄКТС

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою (екзамен /залік)	Оцінка за шкалою ЄКТС	
		Оцінка	Пояснення
90–100	Відмінно	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі ; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; усі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі.
83–89	Добре	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі ; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; усі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близькою до максимальної .
75–82		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком ; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; усі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками .
68–74	Задовільно	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю , але прогалини не несуть істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки .
60–67		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково ; не сформовані деякі практичні навички роботи; частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального .
35–59	Незадовільно	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково ; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близькою до мінімальної ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1–34		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не засвоєний ; не сформовані необхідні практичні навички роботи; усі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

Розподіл балів за формою навчання та контролю для навчальної дисциплін

ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль ЕКЗАМЕН (Е)
Аудиторна робота	Самостійна (індивідуальна) робота	
≤ 40	≤ 20	
≤ 60		
		≤ 40
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК+ Е ≤ 100		

ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ

Розподіл балів, які отримують студенти Критерії оцінювання аудиторної роботи Здобувачів

Аудиторні заняття (індивідуальна робота, Самостійна робота)									Підсумкова атестація (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1/Змістовний модуль 2										
T1/T9	T2/T10	T3/T11	T4/T12	T5/T13	T6/T14	T7/T15	T8/T16	Сам. Інд. раб.	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	20		
60										

Умовні позначення: T1 – T8 – теми лекцій; Сам. Інд. раб. – самостійна та індивідуальна робота; 5; 20; 40; 60; 100 – максимально можлива кількість балів;

Критерії оцінювання різноманітних видів навчальної роботи (поточний контроль; письмові роботи; тестування; індивідуально-дослідні завдання; самостійні завдання; практичні завдання)

Метод демонстрування результатів навчання	Бал
Теми 1-8	
Письмовий звіт по запитанням, обраним викладачем (2 запитання) щодо завдань для самостійної роботи до практичного заняття (За кожною темою)	2
Рішення задач	2
Інформативний реферат на запитання, обране Здобувачем самостійно за індивідуальними завданнями до практичного заняття. (За кожною темою)	1
Разом за тему	5
Поточний контроль	20

Критерії оцінювання аудиторної роботи Здобувачів

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні предметної області навчальної дисципліни
4	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями . Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні предметної області навчальної дисципліни.
3	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні ; практичні навички та вміння мають поверхневий характер , потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками .
2	Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не несуть істотного характеру ; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки , які потребують подальшого усунення.
1	Студент не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.
0	Відсутність на занятті

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Internet

Інформаційне та методичне забезпечення навчальної дисципліни (рекомендовані джерела інформації)

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
 2. Конспект лекцій (скорочений).
 3. Плани семінарських (практичних) занять.
 4. Завдання та тематика контрольних робіт для студентів-заочників.
 5. Інструктивно-методичні матеріали до лекційних занять.
 6. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських (практичних) занять.
 7. Завдання для виконання письмових модульних робіт.
 8. Роздатковий матеріал.
 9. Екзаменаційні (залікові) білети з дисципліни.
- Додаток 2 (оновлюється щорічно та/або в разі необхідності)

Додаток 1.1.
до Робочої програми з навчальної
дисципліни

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор ВНПЗ «Дніпровський
гуманітарний університет»

Тетяна АЛФЬОРОВА
_____ **2024**

ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ

(назва навчальної дисципліни)

Освітній ступінь _____ **бакалавр** _____ Спеціальність _____ **241 «Готельно – ресторанна справа»** _____
(назва ступеня вищої освіти) (шифр і назва)

на 2024 / 2025 навчальний рік

Форма навчання _____ **денна** _____ Обсяг _____ **4** кредитів ЄКТС, _____ **120** _____ годин

Кафедра (-и) _____ **Туристичного та готельно-ресторанного бізнесу** _____
Курс _____ **4** _____ Групи _____ **ГР-** _____

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота				Самостійна (індивідуальна) робота
			Всього	Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1	2	3	4	5	7	8	
Змістовний модуль 1. Сутність економічної діяльності підприємства							
1	ТЕМА 1. Підприємство в сучасній системі господарювання	21	12	2	2	2	9
2	ТЕМА 2. Ресурси підприємства. Основні фонди	15	6	2	2	2	9
3	ТЕМА 3. Оборотні засоби підприємства	15	6	2	2	2	9
4	ТЕМА 4. Організація діяльності підприємства	15	6	2	2	2	9
5	ТЕМА 5. Організація виробництва. Інфраструктура підприємства.	15	6	2	2	2	9
6	ТЕМА 6. Планування діяльності підприємства.	15	6	2	2	2	9
7	ТЕМА 7. Основні результати діяльності підприємства	15	6	2	2	2	9

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота				Самостійна (індивідуальна) робота
			Всього	Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1	2	3	4	5		7	8
8	ТЕМА 8. Ціни на продукцію. Фінансово-економічні результати діяльності підприємств	15	6	2	2	2	9
	Разом за семестр	120	48	16	16	16	72
	Форма підсумкового контролю	екзамен					

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ

(назва навчальної дисципліни)

Освітній ступінь

бакалавр

(назва ступеня вищої освіти)

Спеціальність

241 «Готельно – ресторанна справа»

(шифр і назва)

на 2024 / 2025 навчальний рік

Форма навчання

денна

Обсяг

4

кредитів ЄКТС,

120

годин

Кафедра (-и)

Туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Курс

4

Групи

ГР-

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота				Самостійна (індивідуальна) робота
			Всього	Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1	2	3	4	5		7	8
	Змістовний модуль 2. Сутність і види ціноутворення						
1	Тема 9. Сутність і функції ціни.	15	6	2	2	2	9
2	Тема 10. Закон попиту і пропозиції. Рівноважна ціна.	15	6	2	2	2	9
3	Тема 11. Загальна характеристика витрат на виробництво продукції (надання послуг).	15	6	2	2	2	9
4	Тема 12. Сукупні витрати і собівартість продукції (послуг).	15	6	2	2	2	9
5	Тема 13. Прибуток як частина ціни. Види цін.	15	6	2	2	2	9

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота				Самостійна (індивідуальна) робота
			Всього	Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1	2	3	4	5	7	8	
6	Тема 14. Методи та фактори ціноутворення.	15	6	2	2	2	9
7	Тема 15. Ціноутворення в умовах досконалої конкуренції. Поняття про ринкову структуру та її види.	15	6	2	2	2	9
8	Тема 16. Стратегії ціноутворення.	15	6	2	2	2	9
	Разом за семестр	120	48	16	16	16	72
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>екзамен</i>					

Розглянуто на засіданні кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу 14.06.2024 р., протокол №10

Завідувач кафедри

(підпис)

Т.В. Тесленко

Додаток 2
до Робочої програми з навчальної
дисципліни

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Освітній ступінь	(назва навчальної дисципліни)		241 «Готельно-ресторанна справа»
	бакалавр	Спеціальність	
	(назва ступеня вищої освіти)		(шифр і назва)
на 202 /202 навчальні роки			

Основні нормативні акти:

1. Конституція України : від 01.01.2020 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про банки і банківську діяльність : закон України від 28.03.2023 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
3. Про оподаткування прибутку підприємств : закон України від 01.01.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334/94-%D0%B2%D1%80>
4. Про ціни і ціноутворення : закон України від 09.06.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text>
5. Про запровадження єдиного збору, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України: закон України від 01.01.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2659-14#Text>
6. Податковий кодекс України від 06.05.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>;
7. Бюджетний кодекс України від 06.05.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
8. Положенням «Про Міністерство фінансів України», яке затверджує Кабінет Міністрів від 17.02.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text>.

Підручники:

1. Бойчик І. М. Економіка підприємства: підручник. Київ, 2016. 378 с.
2. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. Л. Л. Ковальської, І. В. Кривов'язюка. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 620 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / за ред. В. Д. Базилевича. Київ : нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 9-те вид., доповн. К.: Знання, 2014. 710 с.
4. Економічна теорія : підручник / за заг. ред. В. Д. Лагутіна. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
5. Круш П. В. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Книготоргівля, 2017. С. 225–777.
6. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства : підручник. Київ : КНЕУ, 2017. 528 с.
7. Шегди А. В. Економіка підприємства : навч. посіб. Київський нац. унт ім. Тараса Шевченка. 2-е вид., стер. Київ : Знання Прес, 2016. С. 112–335.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ, 2018. 292 с.
2. Бондарук Т. Г. Місцеві фінанси : навч. посібник. «Інформ.-аналіт. агентство». 2016. 529 с.
3. Зянько В. В., Фурик В. Г., Вальдшміт І. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. Ч. 1. Вінниця, 2016. 126 с.
4. Економіка підприємства: навч. посіб. / За заг. ред. О. М. Бандурки. Харків, 2017. 192 с.
5. Економіка підприємства : навч. посіб. / уклад. : Н. В. Романченко, Т. В. Кожемякіна, К. В. Пічик. Київ : НаУКМА, 2018. 304 с.
6. Економіка підприємства : магістерський курс : навчальний посібник / за ред. А. І. Яковлєва, Л. С. Ларки. Харків : НТУ «ХП», 2018. 516 с.
7. Круш П. В. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Книготоргівля, 2017. 777 с.
8. Примак Т. О. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Вікар, 2016. С. 95–178.
9. Посохов І. М., Дюжев В. Г., Сусліков С. В., Тимофєєва К. О. Економіка підприємства: навч. посіб. Харків, 2016. 380 с.
10. Харів П. С. Економіка підприємств : навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2016. С. 119–500 с.
 - а. Шегди А. В. Економіка підприємства : навч. посіб. Київський нац. унт ім. Тараса Шевченка. 2-е вид., стер. Київ : Знання Прес, 2016. С. 112–335.
11. Яркін Н. М. Економіка підприємства : Навч. посіб. / Вид. 2-ге перероб. і доп. К. : Видавництво Ліра-К, 2017. 600 с.

Монографії

1. Артус М. М. Формування механізму ціноутворення в умовах ринкової економіки : Монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2008.
2. Боярко І. М., Люта О. В., Пігуль Н.Г. Місцеві бюджети у забезпеченні соціально-економічного розвитку міста : монографія. Суми : ПВКП «Корпункт». 2017. 92 с.
3. Волохова І. С. Міжбюджетні відносини в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія. Одеса : Атлант. 2018. 234 с.
4. Лисенко О. В. Дослідження резервних фондів на малих і середніх підприємствах України. Стратегічне управління підприємствами малого та середнього бізнесу промислового регіону : монографія / за наук. ред. д. е. н., проф., ак. АЕНУ І. Д. Падеріна. Дніпро : ТОВ «Акцент ПП», 2016. С. 76–83.
5. Лисенко О. В. Управління процесом врівноваження фінансування короткострокових виробничих періодів підприємств сфери гостинності. Ефективне управління розвитком індустрії туризму та гостинності у конкурентному середовищі : колективна монографія. : за заг. ред. В. В. Джинджояна. Дніпро : ЛІРА, 2022. С. 107 — 129.
6. Лисенко О. В., Бондаренко К. В. Тенденції змінення цін на стандартні

номери в готелях Варшави. Глобальні зміни розвитку суспільства на зламі тисячоліть : кол. моногр. : Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. С. 90 — 109. (0,91 д.а.)

7. Лисенко О. В. Статистичний аналіз цін на готельні номери на прикладі м. Дніпро. Державне управління в галузі туризму та гостинності в Україні : колективна монографія. : за ред. В. М. Торяника. Дніпро : ВВПЗ ДГУ, 2024. С. 144 – 163

8. Прикладні аспекти прогнозування розвитку складних соціально-економічних систем : Монографія / За ред. О. І. Черняка, П. В. Захарченка. – Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2015. 384 с.

Інші наукові видання:

1. Геєць В. М. Економіка України: ключові проблеми і перспективи. Економіка і прогнозування. 2016. № 1. С. 7-22.

2. Васильців Т. Г. Бізнес-планування : Знання, 2013. 173 с.

3. Должанський І. З., Загорна Т. О. Бізнес-план: технологія розробки : К. : ЦНЛ, 2006. 384 с.

4. Левицький С. І. Актуальні проблеми прогнозування поведінки складних соціально-економічних систем / за ред. О. І. Черняка, П. В. Захарченка. Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2016. 512 с.

5. Лисенко О. В. Моделювання достатності фінансового забезпечення поточних виробничих періодів для готельних підприємств. Економічний простір : Збірник наукових праць. Дніпро : ПДАБА, 2021. № 171. С. 131–136

6. Лисенко О. В. Моделювання обсягу спеціального стабілізаційного резервного фонду (на прикладі готелю «Жовтневий»). Бізнес Інформ : міжнародний науковий економічний журнал. Харків, 2021 №9 С.85-89.

7. Лисенко О. В. Моделювання змінення цін на стандартні номери в польських готелях (Краків). Бізнес Інформ : міжнародний науковий економічний журнал. Харків, 2023 № 2 С. 93-98.

8. Лисенко О. В. Моделювання змінення цін на стандартні номери в польських готелях. Проблеми економіки. 2023. № 1 (55). С. 198-203.

9. Лисенко О. В. Моделювання процесу забезпечення достатнього рівня фінансування операційного періоду підприємств. Вісник Одеського національного університету. Економіка. 2020. Т. 25. Вип. 4 (83). С. 116 – 121.

10. Лисенко О. В. Прогнозування тенденцій розвитку ресторанної галузі м. Дніпро. Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр. – Вип. 47. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2024. С. 29-35

11. Лисенко О. В. Прогнозування безкризового розвитку готельної галузі м. Дніпро. Вісник Хмельницького національного університету (економічні науки). Хмельницький : ХНУ, 2024. № (3). С. 252-

12. Фесіна Ю. Г. Економіка та фінанси підприємства. Конспект лекцій для студентів спеціальності «Менеджмент». Луцьк, 2016. 142 с.

Інтернет - ресурси:

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського // <http://www.nbuv.gov.ua>

2. Офіційні сайти періодичної літератури:

<i>Назва</i>	<i>Режим доступу</i>
Актуальні проблеми економіки	www.eco-science.net
Економіка України	www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/EkUk/index.html
Економіка та підприємництво	www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Etp/texts.html
Економіст	www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekonomist/index.html
Економічна теорія	www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/ET/index.html
Ефективна економіка	www.economy.nayka.com.ua

3. Офіційні сайти державних та міжнародних установ:

<i>Назва</i>	<i>Режим доступу</i>
Верховна Рада України	www.portal.rada.gov.ua
Кабінет Міністрів України	www.kmu.gov.ua
Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України –	www.me.gov.ua
Міністерство фінансів України	www.mof.gov.ua
Державна служба статистики України	www.ukrstat.gov.ua
Міжнародний валютний фонд	www.imf.org
Human development report	www.hdr.undp.org
United Nations Statistics Division	www.unstats.un.org
Statistical Office of the European Communities	www.europa.int

Розглянуто на засіданні кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу 14.06.2024 р., протокол №10

Завідувач кафедри

(підпис)

Т.В. Тесленко

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

**КАФЕДРА ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО
БІЗНЕСУ**

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ

(назва навчальної дисципліни)

Освітній ступінь

бакалавр

(назва ступеня вищої освіти – бакалавр або магістр)

(шифр і назва)

Освітня програма

«ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА»

Наказ № 34-02 від 25.04.2024

(назва, дата і № наказу про затвердження ОП)

Форма навчання

Денна

у 2024/2025 навчальному році

Плани семінарських
(практичних)занять
обговорені та схвалені на

засіданні кафедри

протокол від 14.06.2024 р. № 10

**ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ
Тетяна ТЕСЛЕНКО**

(підпис)

ДНІПРО – 2024

«Економіка підприємства в готельно-ресторанному господарстві» // Плани семінарських (практичних) занять для денної форми навчання. Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. 53 с.

РОЗРОБНИКИ: Лисенко О. В., доцент кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу, кандидат економічних наук.

II КУРС IV СЕМЕСТР

Змістовний модуль 1. Сутність економічної діяльності підприємства

ТЕМА 1. Підприємство в сучасній системі господарювання

Семінарське заняття № 1 – 2 год.

План

1. Визначення, цілі й напрями діяльності підприємства.
2. Класифікація і структура підприємств.
3. Правові засади функціонування підприємства.
4. Добровільні форми об'єднання підприємств.
5. Внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства.
6. Підприємництво як сучасна форма господарювання.
7. Галузева структура економіки і промисловості України.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: підприємство, підприємництво, система управління, галузь.

Практичне заняття № 1 – 2 год.

План

1. Сутність і функції процесу управління підприємством як складною системою.
2. Структура системи управління, її класифікаційні ознаки.
3. Різновиди управління на підприємстві.
4. Методи управління підприємством.
5. Організаційна структура управління підприємством.
6. Вищі органи державного управління підприємствами.
7. Шляхи вдосконалення управління підприємством.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- розуміння поняття “управління”;
- уміння побудови організаційної структури управління підприємством;
- навички застосування методів управління;

Завдання для самостійної роботи до Теми 1

1. Підприємство як суб'єкт підприємницької діяльності, його цілі та принципи діяльності в сучасних умовах.
2. Ознаки класифікації підприємств.
3. Види та форми власності підприємств.
4. Організаційно-правові форми підприємств.
5. Партнерські зв'язки у підприємницькій діяльності як основа функціонування підприємств.
6. Державне регулювання діяльності підприємств та структурні елементи його системи.
7. Методи та форми впливу держави на підприємства.

Індивідуальні завдання до Теми 1

Теми рефератів

1. Цілі й напрями діяльності підприємства.
2. Класифікація і структура підприємств.
3. Правові засади функціонування підприємства.
4. Об'єднання підприємств.
5. Внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства.
6. Підприємництво як форма господарювання.
7. Галузева структура економіки і промисловості України.
8. Функції процесу управління підприємством.
9. Структура системи управління, її класифікаційні ознаки.
10. Методи управління підприємством.
11. Організаційна структура управління підприємством.
12. Вищі органи державного управління підприємствами.

ТЕМА 2. Ресурси підприємства. Основні фонди *Семінарське заняття № 2 – 2 год.*

План

1. Поняття про трудові ресурси, персонал, кадри підприємства.
2. Класифікація і структура персоналу підприємства.
3. Показники наявності та руху персоналу.
4. Визначення планової чисельності окремих категорій персоналу.
5. Кадрова політика і система управління персоналом.
6. Зарубіжний досвід управління персоналом.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: персонал, кадрова політика, основні фонди, фондоємність, фондодідача, фізичний та моральний знос, амортизація.

Практичне заняття № 2 – 2 год.

План

1. Сутність, структура і класифікація основних фондів.
2. Оцінка вартості основних фондів.
3. Показники руху основних засобів.
4. Фізичне й моральне зношення. Просте відтворення основних фондів.
5. Амортизація.
6. Показники використання основних фондів.
7. Розширене відтворення основних фондів.
8. Виробнича потужність: види та методи визначення.
9. Шляхи поліпшення використання основних фондів на підприємстві.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- *уміння розраховувати вартість основних фондів;*
- *уміння розраховувати обсяг амортизаційних відрахувань;*
- *навички обґрунтування обсягів амортизаційних відрахувань.*

Завдання для самостійної роботи до Теми 2

1. Економічна сутність і роль основних фондів у процесі виробництва.
2. Класифікація основних виробничих фондів та їх значення для здійснення господарської діяльності підприємств. Фондоємкість.
3. Знос і відтворення основних фондів підприємства. Фондовіддача.
4. Амортизація основних фондів та амортизаційна політика підприємства в ринкових умовах господарювання.

Індивідуальні завдання до Теми 2

Теми рефератів

1. Поняття, класифікація та структура трудових ресурсів (персоналу) підприємства.
2. Формування та ефективне використання трудового потенціалу підприємства.
3. Функції, характеристика категорій персоналу і кадрова політика підприємства.
4. Оцінка персоналу як важливий елемент кадрової політики підприємства та системи управління трудовим колективом.
5. Показники ефективності використання трудових ресурсів.
6. Економічна сутність і роль основних фондів у процесі виробництва.
7. Класифікація основних виробничих фондів та їх значення для здійснення господарської діяльності підприємств.
8. Знос і відтворення основних фондів підприємства.
9. Амортизація основних фондів.
10. Амортизаційна політика підприємства в ринкових умовах господарювання.

Завдання:

Середньорічна вартість основних фондів ОВФ_{ср}
 Вартість основних фондів на початок року ОВФ_п
 Вартість основних фондів на кінець року ОВФ_к

$$ОВФ_{ср} = (ОВФ_{п} + ОВФ_{к}) / 2;$$

1. Розрахувати середньорічну вартість основних фондів ОВФ, якщо вартість ОВФ на початок року 137408,0 тис. грн. а вартість ОВФ на кінець року 152676,0 тис. грн.

2. Розрахувати середньорічну вартість основних фондів ОВФ, якщо вартість ОВФ на початок року 152676,0 тис. грн. а вартість ОВФ на кінець року 150091,0 тис. грн.

3. Розрахувати середньорічну вартість основних фондів ОВФ, якщо вартість ОВФ на початок року 150091,0 тис. грн. а вартість ОВФ на кінець року 144011,0 тис. грн.

(Відповідь: $ОВФ_{ср1} = 145042,0$ $ОВФ_{ср2} = 151383,5$ $ОВФ_{ср3} = 147051,0$)

ТЕМА 3. Оборотні засоби підприємства

Семінарське заняття № 3 – 2 год.

План

1. Сутність, склад та структура оборотних засобів.
2. Джерела утворення оборотних засобів.
3. Нормування оборотних засобів.
4. Показники використання оборотних засобів.
5. Шляхи поліпшення використання оборотних засобів.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: оборотні кошти підприємства, нематеріальні активи, авторське право, гудвіл та ноу-хау, оборотні фонди, фонди обігу, фондоемкість, фондівіддача, рентабельність оборотних засобів.

Практичне заняття № 3 – 2 год.

План

1. Сутність і склад нематеріальних ресурсів.
2. Характеристика об'єктів промислової та інтелектуальної власності.
3. Нематеріальні активи.
4. Оцінювання вартості й амортизації нематеріальних активів.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- уміння розраховувати фондоемкість;
- уміння розраховувати фондівіддачу;
- навички розраховувати рентабельність основних фондів.

Завдання для самостійної роботи до Теми 3

1. Оборотні кошти підприємства і їх роль у підвищенні ефективності його діяльності.
2. Джерела фінансування оборотних коштів.
3. Поняття, склад і структура оборотних фондів.
4. Поняття, склад і структура фондів обігу.
5. Нормування оборотних коштів та напрямки прискорення оборотності.
6. Критерії ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Індивідуальні завдання до Теми 3

Теми рефератів

1. Склад та структура оборотних засобів.
2. Джерела оборотних засобів.
3. Оборотні фонди і фонди обігу.
4. Показники використання оборотних засобів.
5. Фондоемкість, фондівіддача.
6. Рентабельність оборотних засобів.

7. Сутність і склад нематеріальних ресурсів.
8. Характеристика об'єктів промислової та інтелектуальної власності.
9. Нематеріальні активи.
10. Авторське право.
11. Гудвіл та ноу-хау.

Завдання:

$$\text{Фондовіддача } \Phi_v: \Phi_v = V / \text{ОВФ}_{\text{ср}}$$

де: V — Виручка від продажів,

ОВФ_{ср} — Середньорічна вартість основних фондів $\text{ОВФ}_{\text{ср}} = (\text{ОВФ}_{\text{п}} + \text{ОВФ}_{\text{к}}) / 2$;

Рівень фондовіддачі характеризує величину виробленої (реалізованої) продукції, що припадає на одну гривню вартості основних засобів підприємства. Позитивною тенденцією динаміки цього показника є зростання;

$$\text{Фондоємкість } \Phi_{\epsilon}: \Phi_{\epsilon} = \text{ОВФ}_{\text{ср}} / V$$

Позитивною тенденцією динаміки цього показника є його зниження.

1. Розрахувати фондовіддачу та фондомісткість, якщо виручка від реалізації дорівнює 121052,0 тис. грн., а середньорічна вартість основних виробничих фондів є 145042,0 тис. грн. Пояснити результат.

2. Розрахувати фондовіддачу та фондомісткість, якщо виручка від реалізації дорівнює 436969,0 тис. грн., а середньорічна вартість основних виробничих фондів є 151383,5 тис. грн. Пояснити результат.

3. Розрахувати фондовіддачу та фондомісткість, якщо виручка від реалізації дорівнює 577633,0 тис. грн., а середньорічна вартість основних виробничих фондів є 147051,0 тис. грн. Пояснити результат.

Відповідь: (1: $\Phi_v 1 = 0,8$ $\Phi_{\epsilon} 1 = 0,102$;

2: $\Phi_v 2 = 2,9$ $\Phi_{\epsilon} 2 = 0,33$;

3: $\Phi_v 3 = 3,9$ $\Phi_{\epsilon} 3 = 0,025$)

Завдання:

ЧП — чистий прибуток.

Середньорічна вартість основних фондів $\text{ОВФ}_{\text{ср}} = (\text{ОВФ}_{\text{п}} + \text{ОВФ}_{\text{к}}) / 2$;

Рентабельність основних фондів $R = \text{ЧП} / \text{ОВФ}_{\text{ср}}$

1. Розрахувати рентабельність основних фондів, якщо вартість ОВФ на початок року 137408,0 тис. грн. а вартість ОВФ на кінець року 152676,0 тис. грн., чистий прибуток ЧП — 2023,0 тис. грн.

2. Розрахувати рентабельність основних фондів, якщо вартість ОВФ на початок року 152676,0 тис. грн. а вартість ОВФ на кінець року 150091,0 тис. грн., чистий прибуток ЧП — 3648,0 тис. грн.

3. Розрахувати рентабельність основних фондів, якщо вартість ОВФ на початок року 150091,0 тис. грн. а вартість ОВФ на кінець року 144011,0 тис. грн., чистий прибуток ЧП — 5018,0 тис. грн.

(Відповіді: $R_1 = 1,4$; $R_2 = 2,4$; $R_3 = 3,4$)

ТЕМА 4. Організація діяльності підприємства

Семінарське заняття № 4 – 2 год.**План**

1. Інвестиції, їх види і характеристика.
2. Сутність і класифікація капіталовкладень підприємства.
3. Загальні принципи й етапи планування капіталовкладень на підприємствах.
4. Оцінювання ефективності капіталовкладень підприємства.
5. Фінансові інвестиції і оцінювання їх ефективності.
6. Управління інвестиційною діяльністю підприємства.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: кошторис виробництва, статті калькуляції, валова продукція, товарна продукція, реалізована продукція, параметричні методи.

Практичне заняття № 4 – 2 год.**План**

1. Поняття і класифікація інноваційних процесів.
2. Науково-технічний прогрес, його основні напрями.
3. Оцінювання рівня НТП. Організаційний прогрес.
4. Оцінювання економічної ефективності нововведень.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- уміння обирати за показниками найкращий проект;
- уміння розраховувати економічний ефект;
- навички оцінювання економічної ефективності нововведень.

Завдання для самостійної роботи до Теми 4

1. Що таке реальні інвестиції
2. Що таке фінансові інвестиції
3. Що таке непрямі інвестиції
4. Державні та іноземні інвестиції
5. Капітальні вкладення і їх відтворювальна інфраструктура
6. Капітальні вкладення за призначенням та формою власності
7. Організаційні інновації
8. Економічні інновації
9. Соціальні інновації
10. Особливості сучасного НТП
11. Ефективність НТП

Індивідуальні завдання до Теми 4**Теми рефератів**

1. Інвестиції, їх види і характеристика.
2. Сутність і класифікація капіталовкладень підприємства.
3. Фінансові інвестиції і їх ефективність.
4. Управління інвестиційною діяльністю підприємства.
5. Інноваційні процеси.

6. Науково-технічний прогрес, його напрями.
7. Рівень НТП. Організаційний прогрес.
8. Оцінювання економічної ефективності нововведень.

Завдання:

Обрати найкращий проект

1	2	3
	Проект А	Проект В
Початкові інвестиції (тис. Грн.): Ппочат=	120000	165000
Грошові потоки:		
1 рік (тис. грн.)	30000	50000
2 рік (тис. грн.)	60000	50000
3 рік (тис. грн.)	70000	50000
4 рік (тис. грн.)	50000	50000
Ставка дисконтування	10%	12%

$$ТВ = \sum ГП_i$$

Розв'язання.

Теперішня вартість майбутніх грошових потоків від реалізації проектів

$$ТВ = \bullet ГП_{\text{диск}}$$

де $ГП_{\text{диск}} = ГП_i \cdot (1 / (1 + r)^t)$.

Проект А:

перший рік $ГП_{1\text{диск}} = 30 \cdot (1 / (1 + 0,1)^1) = 27,27$ тис. грн;

другий рік $ГП_{2\text{диск}} = 60 \cdot (1 / (1 + 0,1)^2) = 49,59$ тис. грн;

третій рік $ГП_{3\text{диск}} = 70 \cdot (1 / (1 + 0,1)^3) = 52,59$ тис. грн;

четвертий рік $ГП_{4\text{диск}} = 50 \cdot (1 / (1 + 0,1)^4) = 34,15$ тис. грн;

$ТВ = 27,27 + 49,59 + 52,59 + 34,15 = 163,6$ тис. грн.

Для проекту А: $ЧТВ_A = ТВ - Ппочат = 163,6 - 120,0 = 43,6$

Розрахувати проект В та порівняти ЧТВ. Ефективнішим буде проект з більшою чистою теперішньою вартістю.

Рішення

Проект Б:

перший рік $ГП_{1\text{диск}} = 50 \cdot (1 / (1 + 0,12)^1) = 44,64$ тис. грн;

другий рік $ГП_{2\text{диск}} = 50 \cdot (1 / (1 + 0,12)^2) = 39,86$ тис. грн;

третій рік $ГП_{3\text{диск}} = 50 \cdot (1 / (1 + 0,12)^3) = 35,59$ тис. грн;

четвертий рік $ГП_{4\text{диск}} = 50 \cdot (1 / (1 + 0,12)^4) = 31,78$ тис. грн;

п'ятий рік $ГП_{5\text{диск}} = 50 \cdot (1 / (1 + 0,12)^5) = 28,37$ тис. грн;

шостий рік $ГП_{6\text{диск}} = 50 \cdot (1 / (1 + 0,12)^6) = 25,33$ тис. грн;

$ТВ = 44,64 + 39,86 + 35,59 + 31,78 + 28,37 + 25,33 = 205,57$ тис. грн.

Чиста теперішня вартість проектів

$ЧТВ = ТВ - П.$

Для проекту А $ЧТВ = 163,6 - 120,0 = 43,6$ тис. грн.

Для проекту Б $ЧТВ = 205,57 - 165,0 = 40,57$ тис. грн.

Вигідніше реалізувати перший проект.

Завдання: Визначити економічний ефект від освоєння підприємством нових приладів, які буде вироблено за 3 р.

Показник	Значення (грн.)
Річний обсяг випуску продукції: О	12400
Собівартість приладдя: С	15000
Оптова ціна приладдя: Ц	21000
Ставка оподаткування: СТ	25%
Інші платежі, % баланс прибутку: Ін	4%

(Рішення:

1. Річний прибуток на 1 прилад: $Pr_1 = Ц - С$

2. Річний прибуток загалом: $Pr = O * Pr_1$

3. Податки: $ПОД = Pr * (СТ / 100\%)$

4. Інші платежі: $I = Pr * Ін$

5. Річний чистий прибуток: $ЧП = Pr - ПОД$

6. Ефект за 3 роки: $E = 3 * ЧП$

Відповіді:

6000

7440000

1860000

297600

5580000

16740000

ТЕМА 5. Організація виробництва. Інфраструктура підприємства Семінарське заняття № 5 – 2 год.

План

1. Техніко-технологічна база виробництва: складові та тенденції розвитку.
2. Класифікація виробничих процесів.
3. Принципи організації виробництва.
4. Організаційні типи виробництва.
5. Виробничий і технологічний цикли.
6. Способи поєднання технологічних операцій.
7. Методи організації виробництва.
8. Суспільні форми організації виробництва.
9. Поняття, види і значення інфраструктури підприємства.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: концентрація виробництва, інструментальне господарство, ремонтне господарство, енергетичне господарство, капітальне будівництво.

Практичне заняття № 5 – 2 год.

План

1. Система технічного обслуговування виробництва: загальна характеристика.
2. Ремонтне господарство.
3. Інструментальне господарство.
4. Транспортне господарство.
5. Енергетичне господарство.
6. Складське господарство.

7. Соціальна інфраструктура підприємства.
8. Капітальне будівництво.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- уміння аналізувати ступінь оновлення випуску продукції;
- уміння розраховувати ціни за методом «середні витрати плюс прибуток»;
- навички класифікації виробничих процесів.

Завдання для самостійної роботи до Теми 5

1. Техніко-технологічна база виробничого процесу
2. Механізовані, автоматичні, автоматизовані виробничі процеси
3. Одиничне, масове, серійне, дослідницьке виробництво
4. Типи виробничого процесу
5. Що таке концентрація виробництва
6. Форми концентрації виробництва

Індивідуальні завдання до Теми 5

Теми рефератів

1. Техніко-технологічна база виробництва: складові та тенденції розвитку.
2. Організаційні типи виробництва.
3. Виробничий і технологічний цикли.
4. Суспільні форми організації виробництва.
5. Поняття, види і значення інфраструктури підприємства.
6. Система технічного обслуговування виробництва.
7. Соціальна інфраструктура підприємства.
8. Капітальне будівництво.

Завдання.

Проаналізувати ступінь оновлення випуску продукції у звітному році

Показник	План	Звіт (Факт)
Кількість видів продукції К	50	56
Кількість нових видів продукції Кн	18	15
Обсяг виробництва тис. грн. О	3500	4100
Обсяг нових виробництва тис. грн. Он	1000	840

Знайти:

1. Ступінь оновлення номенклатури за планом: K_n/K , за звітом K_n/K
2. Ступінь оновлення за вартістю: за планом та за звітом: $(O_n/O) * 100\%$

Рішення:

Показник	План	Факт
Кількість видів продукції	50	56
У тому числі нових видів	18	15
Обсяг виробництва, тис. грн.	3500	4100
У тому числі нових видів, тис. грн.	1000	840

Розв'язання.

1. Ступінь оновлення номенклатури:

$$\text{за планом } \frac{18}{50} \cdot 100 \% = 36 \%;$$

$$\text{за звітом } \frac{15}{56} \cdot 100 \% = 26,8 \%.$$

2. Ступінь оновлення за вартістю:

$$\text{за планом } \frac{1000}{3500} \cdot 100 \% = 28,6 \%;$$

$$\text{за звітом } \frac{840}{4100} \cdot 100 \% = 20,5 \%.$$

(Відповіді: Оновлення номенклатури Факт 36% Звіт 26,8%

Оновлення за вартістю Факт 28,6% Звіт 20,5%)

Обсяг випуску нової продукції менший від запланованого. План перевиконано за рахунок випуску застарілої продукції

ТЕМА 6. Планування діяльності підприємства

Семінарське заняття № 6 – 2 год.

План

1. Мета й принципи державного регулювання економіки.
2. Напрями і методи державного регулювання економіки.
3. Методологічні основи планування.
4. Класифікація методів планування.
5. Стратегія розвитку підприємства.
6. Тактичне планування.
7. Оперативне планування.
8. Бізнес-планування.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
стратегія розвитку підприємства, тактичне планування, оперативне планування, бізнес-планування, стандартизація, сертифікація.

Практичне заняття № 6 – 2 год.

План

1. Маркетингова діяльність підприємства: принципи, концепції, стратегія і тактика.
2. Якість і конкурентоспроможність продукції підприємства.
3. Стандартизація і сертифікація продукції.

4. Державний нагляд за якістю продукції та внутрішньовиробничий технічний контроль якості на підприємстві.
5. Розрахунок економічного ефекту як наслідку підвищення якості продукції.
6. Чинники підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємства.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- уміння розраховувати темп приросту вартості основних фондів,;
- уміння розраховувати темп приросту основних показників діяльності підприємства;
- навички тактичного та стратегічного планування.

Завдання для самостійної роботи до Теми 6

1. Мета й принципи державного регулювання економіки.
2. Методологічні основи планування.
3. Класифікація методів планування.
4. Стратегія розвитку підприємства, тактичне планування, оперативне планування, бізнес-планування.
1. Маркетингова діяльність підприємства.
5. Якість і конкурентоспроможність продукції підприємства.
6. Стандартизація і сертифікація продукції.

Індивідуальні завдання до Теми 6

Теми рефератів

1. Державне регулювання економіки.
2. Основи планування.
3. Класифікація методів планування.
4. Стратегія розвитку підприємства.
5. Тактичне планування.
6. Оперативне планування.
7. Бізнес-планування.
8. Маркетингова діяльність підприємства.
9. Якість і конкурентоспроможність продукції підприємства.
10. Стандартизація і сертифікація продукції.
11. Державний нагляд за якістю продукції та контроль якості на підприємстві.
12. Розрахунок економічного ефекту як наслідку підвищення якості продукції.

Завдання.

Знайти заплановані показники 3 року роботи підприємства якщо:

Темп зростання обчислюється за доходом $T = D_2 / D_1$

$$D_3 = D_2 * T, \quad B_3 = B_2 * T, \quad П_3 = П_2 * T$$

Показник (тис. грн.)	1 рік	2 рік	T T=Д2/Д1	3 рік (план)
Дохід	895000	1137600	1,27	
Витрати	530000	780000		
Прибуток	365000	357600		

(Відповіді: ДЗ=1445960 ВЗ=991427,9 ПЗ=454531,6)

ТЕМА 7. Основні результати діяльності підприємства Семінарське заняття № 7– 2 год.

План

6. Поняття продуктивності праці.
7. Виробіток і трудомісткість.
8. Методи визначення виробітку.
9. Факторне дослідження приросту продуктивності праці.
10. Регламентація праці в часі.
11. Мотивація праці на підприємстві.
12. Оплата праці: сутність, функції.
13. Державна політика у сфері оплати праці.
14. Форми оплати праці.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: витрати підприємства, класифікація витрат підприємства, собівартість продукції. калькулювання собівартості продукції.

Практичне заняття № 7 – 2 год.

План

1. Загальна характеристика витрат підприємства.
2. Класифікація витрат підприємства.
3. Поняття собівартості продукції.
4. Планування собівартості продукції підприємства.
5. Калькулювання собівартості продукції.
6. Значення і шляхи зниження собівартості продукції в умовах ринкової економіки.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- уміння розраховувати собівартість продукції;
- уміння розраховувати чистий прибуток;
- навички застосування методів зниження собівартості продукції.

Завдання для самостійної роботи до Теми 7

1. Формування та ефективного використання трудового потенціалу підприємства.

2. Функції, характеристика категорій персоналу і кадрова політика підприємства.

3. Оцінка персоналу як важливий елемент кадрової політики підприємства та системи управління трудовим колективом.

4. Показники ефективності використання трудових ресурсів.

5. Шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства.

6. Резерви та шляхи підвищення продуктивності праці.

7. Поняття та види заробітної плати.

8. Поняття витрат і собівартості продукції.

9. Класифікація витрат та їх характеристика за видами.

10. Статті і структура собівартості, її види.

11. Характеристика собівартості валової, товарної і реалізованої продукції.

Індивідуальні завдання до Теми 7

Теми рефератів

16. Продуктивності праці.

17. Виробіток і трудомісткість.

18. Мотивація праці на підприємстві.

19. Оплата праці: сутність, функції. Форми оплати праці.

20. Державна політика у сфері оплати праці.

21. Витрати підприємства.

22. Класифікація витрат підприємства.

23. Поняття собівартості продукції.

24. Калькулювання собівартості продукції.

25. Значення і шляхи зниження собівартості продукції в умовах ринкової економіки.

Завдання:

Розрахуйте обсяг чистого прибутку та прибутку до оподаткування за кожен рік.

Проаналізуйте результати

Показник	Рік 1	Рік 2	Рік 3	Рік 4
Доходи	2389,43	2896,11	3581,14	3629,93
Видатки	1950,19	2379,59	2875,38	2831,98
Прибуток до оподаткування = Доходи-Видатки	439,24	516,52	?	?
Податок на прибуток	55,88	68,24	82,52	81,27

Чистий прибуток = Доходи- Видатки- Податок на прибуток	383,36	448,28	?	?
---	--------	--------	---	---

(Відповіді: ПЗ=705,76 П4=797,95 П5= 627,02 Прибуток до оподаткування
ЧПЗ=623,24 ЧП4=716,68)

Завдання:

Розрахуйте собівартість продукції

№	Назва статті	Товар 1	Товар 2
		(грн. за од.)	(грн. за од.)
	Сировина та матеріали (60%)	42	45
	Енерговитрати (10%)	7	7,5
	ЗП та нарахування (10%)	7	7,5
	Амортизація (10%)	7	7,5
	Загально фірмові витрати (5%)	3,5	3,75
	Інші витрати (5%)	3,5	3,75
	Разом (1-6) СОБІВАРТІСТЬ	70	

(Відповіді: СІ=75)

ТЕМА 8. Ціни на продукцію. Фінансово-економічні результати діяльності підприємств

Семінарське заняття № 8 – 2 год.

План

1. Сутність і функції ціни.
2. Система цін і їх класифікація.
3. Зовнішні та внутрішні чинники впливу на формування ціни
4. Стратегія і тактика ціноутворення.
5. Законодавче регулювання і контроль за ціноутворенням згідно із законодавством України.
6. Державна політика ціноутворення та соціальний захист населення.
7. Формування доходу підприємства.
8. Прибуток підприємства і його формування в умовах ринкових відносин.
9. Рентабельність продукції і виробництва.
10. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
собівартість, рентабельність, доход, прибуток, ціна, цінові стратегії, маркетинг, цінова політика, банкрутство, санація.

Практичне заняття № 8 – 2 год.**План**

1. Поняття про банкрутство підприємства.
2. Сутність реструктуризації підприємства, її завдання й форми.
3. Санація суб'єктів господарювання.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- уміння розраховувати коефіцієнт валової рентабельності;
- уміння розраховувати ціну продукції;
- навички оцінювання та планування обсягів реструктуризації підприємства.

Завдання для самостійної роботи до Теми 8

1. Чим різняться зміст понять «дохід» і «прибуток фірми»?
2. Дайте характеристику головним науковим підходам до визначення прибутку.
3. Як взаємопов'язані валовий дохід, бухгалтерський та економічний прибуток фірми?
4. У чому полягає стимулююча функція економічного прибутку?
5. Назвіть головні умови максимізації прибутку фірми.
6. Чим різняться і як пов'язані між собою поняття «беззбитковість» і «прибутковість» фірми?
7. Охарактеризуйте основні показники рентабельності фірми.
8. Методи ціноутворення. Назвіть та охарактеризуйте.
9. Що таке процес функціонування ринку.
10. Назвіть види цін.
11. Чинники, що визначають ціни на товари.
12. Специфічні чинники ціноутворення.

Індивідуальні завдання до Теми 8**Теми рефератів**

1. Сутність і функції ціни.
2. Система цін і їх класифікація.
3. Зовнішні та внутрішні чинники впливу на формування ціни
4. Стратегія і тактика ціноутворення.
5. Державна політика ціноутворення та соціальний захист населення.
6. Формування доходу підприємства.
7. Прибуток підприємства і його формування в умовах ринкових відносин.
8. Рентабельність продукції і виробництва.
9. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства.

Завдання.

Розрахуйте прибуток до оподаткування та чистий прибуток.

Показник	Рік 1	Рік 2
Доходи	2389,43	2896,11
Видатки	1950,19	2379,59
Прибуток до оподаткування = Доходи-Видатки	439,24	
Податок на прибуток	55,88	68,24
Чистий прибуток = Доходи-Видатки-Податок на прибуток	383,36	

(Відповіді: $П_{оп} = 516,52$ $ЧП = 448,28$)

Завдання:

Відповідно до методу ціноутворення «витрати + прибуток», визначте ціну (Ц), товару якщо прибуток (П) складає 30 % собівартості (С) товару.

№ за/п	Назва статті	Товар 1	Товар 2	Товар 3
		(грн. за од.)	(грн. за од.)	(грн. за од.)
1.	Сировина та матеріали (60%)	42	45	48
2.	Енерговитрати (10%)	7	7,5	8
3.	ЗП та нарахування (10%)	7	7,5	8
4.	Амортизація (10%)	7	7,5	8
5.	Загально фірмові витрати (5%)	3,5	3,75	4
6.	Інші витрати (5%)	3,5	3,75	4
Разом (1-6) СОБІВАРТІСТЬ		70	75	80
7.	Прибуток П (30%) від собівартості	21	22,5	24
8.	Ціна Ц=С+П	?	?	?
Розрахувати коефіцієнт валової рентабельності основної діяльності $P = П/С$				
9.	Прибуток П	22	23	24
10.	$P = П/С * 100\%$	31,43	?	?

(Відповіді: $Ц_1 = 91$ $Ц_2 = 97,5$ $Ц_3 = 104$ $P_2 = 30,67$ $P_3 = 30,00$)

III КУРС V СЕМЕСТР

Змістовний модуль 2. Сутність і види ціноутворення

ТЕМА 9. Сутність і функції ціни

Семінарське заняття № 9 – 2 год.

План

1. Визначення поняття «ціна».
2. Визначення поняття ціни К. Марксом.
3. Визначення поняття ціни в класичній політекономії.
4. Визначення поняття ціни в теорії витрат виробництва і теорії граничної корисності.
5. Функції ціни.
6. Категорії цін.
7. Види цін.
8. Вплив цін на діяльність фірми.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: ціна, цінність, теорія витрат, теорія граничної корисності, реальна ціна, трансфертні ціни, ціна-нетто, ціна-брутто, ціна франко.

Практичне заняття № 9 – 2 год.

План

1. Розрахунок реальної (порівняної) ціни
2. Вплив цін на зовнішнє і на внутрішнє середовище підприємства.
3. Державне регулювання ринку і цін.
4. Закон України «Про ціни і ціноутворення».

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- уміння розрізняти категорії та функції ціни.
- навички: знати поняття та види цін.

Завдання для самостійної роботи до Теми 9

1. Що таке ціна товару або послуги.
2. Визначення поняття ціни через теорію трудової вартості.
3. Визначення поняття ціни в класичній політекономії.
4. Теорії витрат виробництва і теорії граничної корисності як основа для визначення поняття ціни.
5. Обґрунтуйте функції ціни.
6. Категорії цін. Ознаки та різновид цін.
7. Розкрийте суть видів ціни.

8. Вплив цін на діяльність підприємства.
9. Державне регулювання ринку і цін.
10. Закон України «Про ціни і ціноутворення».
11. Вільні; регульовані; фіксовані ціни.

Індивідуальні завдання до Теми 9

Теми рефератів

1. Визначення поняття ціни за К. Марксом,
2. Визначення поняття ціни в класичній політекономії,
3. Визначення поняття ціни в теорії витрат виробництва
4. Визначення поняття ціни в теорії граничної корисності.
5. Функції ціни, категорії цін.
6. Види цін.
7. Вплив цін на діяльність фірми.

ТЕМА 10. Закон попиту і пропозиції. Рівноважна ціна *Семінарське заняття № 10 – 2 год.*

План

1. Закон попиту.
2. Еластичність попиту.
3. Закон пропозиції.
4. Еластичність пропозиції.
5. Пряма еластичність попиту за ціною.
6. Еластичність пропозиції за ціною.
7. Ціна рівноваги.
8. Крива байдужості, функція корисності двох товарів.
9. Динаміка зміни ціни рівноваги

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: попит, пропозиція, еластичність попиту і пропозиції, ціна рівноваги, крива байдужості, функція корисності двох товарів.

Практичне заняття № 10 – 2 год.

План

1. Розрахунок еластичності попиту.
2. Розрахунок еластичності пропозиції.
3. Побудова кривої байдужості та функції корисності двох товарів.
4. Знаходження рівноважної ціни.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

– уміння розраховувати та розуміти значення коефіцієнту еластичності попиту;

– навички розраховувати та розуміти значення коефіцієнту еластичності пропозиції.

Завдання для самостійної роботи до Теми 10

1. Що таке ринковий попит. Закон попиту.
2. Визначення еластичності попиту.
3. Що таке пропозиція на ринку. Закон пропозиції.
4. Визначення еластичності пропозиції.
5. Що таке пряма еластичність попиту за ціною.
6. Що таке еластичність пропозиції за ціною.
7. Закон попиту і пропозиції. Ціна рівноваги.
8. Функція корисності двох товарів, крива байдужості,
9. Ціна рівноваги, динаміка зміни ціни рівноваги.

Індивідуальні завдання до Теми 10

Теми рефератів

1. Закон попиту.
2. Еластичність попиту.
3. Закон пропозиції.
4. Еластичність пропозиції.
5. Пряма еластичність попиту за ціною.
6. Еластичність пропозиції за ціною.
7. Ціна рівноваги.
8. Крива байдужості, функція корисності двох товарів.
9. Динаміка зміни ціни рівноваги

ТЕМА 11. Загальна характеристика витрат на виробництво продукції (надання послуг).

Семінарське заняття № 11 – 2 год.

План

1. Економічні витрати.
2. Зовнішні та внутрішні витрати.
3. Постійні витрати.
4. Змінні витрати.
5. Середні валові, середні постійні, середні змінні витрати.
6. Граничні витрати, ефект масштабу виробництва.
7. Витрати на одиницю продукції.
8. Витрати як складова собівартості продукції.
9. Управління витратами на підприємстві.
10. Критичний обсяг виробництва (точка беззбитковості).

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: витрати, граничні витрати, витрати на одиницю продукції, собівартість.

Практичне заняття № 11 – 2 год.

План

1. Розрахунок постійних та змінних витрат виробництва.
2. Розрахунок витрат на одиницю продукції.
3. Граничні витрати, ефект масштабу виробництва.
4. Витрати як складова собівартості продукції.
5. Точка беззбитковості.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- *уміння: розраховувати всі види витрат;*
- *навички: скласти кошторис виробництва.*

Завдання для самостійної роботи до Теми 11

1. Поняття про економічні витрати.
2. Що таке зовнішні та внутрішні витрати.
3. Постійні витрати на виробництві.
4. Змінні витрати на виробництві.
5. Що таке середні валові, середні постійні, середні змінні витрати.
6. Граничні витрати, ефект масштабу виробництва.
7. Що таке витрати на одиницю продукції.
8. Поняття про витрати як складову собівартості продукції.
9. Як здійснюється управління витратами на підприємстві.
10. Критичний обсяг виробництва (точка беззбитковості).

Індивідуальні завдання до Теми 11

Теми рефератів

1. Економічні витрати. Зовнішні та внутрішні витрати.
2. Постійні та змінні витрати.
3. Середні валові, постійні, змінні витрати. Витрати на одиницю продукції.
4. Граничні витрати, ефект масштабу виробництва.
5. Витрати як складова собівартості продукції. Управління витратами на підприємстві.
6. Критичний обсяг виробництва (точка беззбитковості).

ТЕМА 12. Сукупні витрати і собівартість продукції (послуг).

Семінарське заняття № 12 – 2 год.

План

1. Сукупні витрати підприємства.
2. Кошторис виробництва.

3. Склад матеріальних витрат кошторису виробництва.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: кошторис виробництва, статті калькуляції, валова продукція, товарна продукція, реалізована продукція, параметричні методи.

Практичне заняття № 12 – 2 год.

План

1. Калькуляція собівартості одиниці продукції.
2. Загальні статті калькуляції одиниці продукції.
3. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції.
4. Собівартість реалізованої продукції.
5. Параметричні методи оцінювання собівартості новоствореного товару.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- ***уміння: розраховувати собівартість;***
- ***уміння: застосовувати параметричні методи.***
- ***навички: розраховувати різницю між зовнішніми та внутрішніми витратами фірми.***

Завдання для самостійної роботи до Теми 12

1. Що таке сукупні витрати підприємства.
2. Що таке кошторис виробництва.
3. Склад матеріальних витрат кошторису виробництва.
4. Калькуляція собівартості одиниці продукції.
5. Загальні статті калькуляції одиниці продукції.
6. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції.
7. Собівартість реалізованої продукції.
8. Параметричні методи оцінювання собівартості новоствореного товару.
9. Розкрийте альтернативну природу економічних витрат фірми.
10. У чому полягає різниця між зовнішніми та внутрішніми витратами фірми?
11. Як вимірюється вартість внутрішніх витрат фірми?
12. Чому саме в короткотерміновому періоді функціонування фірми її витрати можна поділити на постійні й перемінні?
13. Дайте визначення валовим, середнім та граничним витратам фірми.

Індивідуальні завдання до Теми 12

Теми рефератів

1. Сукупні витрати підприємства. Кошторис виробництва.

2. Калькуляція собівартості одиниці продукції.
3. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції.
4. Методи оцінювання собівартості новоствореного товару.

ТЕМА 13. Прибуток як частина ціни. Види цін
Семінарське заняття № 13 – 2 год.

План

1. Прибуток як основне джерело фінансування розвитку підприємства.
2. Валовий, маржинальний та операційний прибуток.
3. Джерела формування прибутку.
4. Напрямки використання прибутку підприємств.
5. Взаємозв'язок та відмінності доходу та прибутку підприємства.
6. Види цін.
7. Структура оптової ціни.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: валовий прибуток, маржинальний та операційний прибуток, дохід, оптові ціни, роздрібні ціни

Практичне заняття № 13 – 2 год.

План

1. Структура оптової ціни.
2. Основні види цін і тарифів за окремими класифікаційними ознаками.
3. Оптові та роздрібні ціни.
4. Система франкування цін при транспортуванні.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- *уміння: розрізняти структуру оптової ціни.*
- *уміння: розрізняти основні види цін і тарифів за окремими класифікаційними ознаками.*
- *навички: розрахунку оптових та роздрібних цін.*

Завдання для самостійної роботи до Теми 13

1. Надайте характеристику прибутку як основному джерелу фінансування розвитку підприємства.
2. Сутність валового, маржинального та операційного прибутку.
3. Надайте характеристику джерел формування прибутку.
4. Напрямки використання прибутку підприємств.
5. У чому полягає взаємозв'язок та відмінності доходу та прибутку підприємства.
6. Які існують види цін.

7. Розкрийте структура оптової ціни.
8. Основні види цін і тарифів за окремими класифікаційними ознаками.
9. Що таке оптові та роздрібні ціни.
10. Система франкування цін при транспортуванні.
11. Чим різниться зміст понять «дохід» і «прибуток фірми»?
12. Дайте характеристику головним науковим підходам до визначення прибутку.
13. Як взаємопов'язані валовий дохід, бухгалтерський та економічний прибуток фірми?
14. У чому полягає стимулююча функція економічного прибутку?
15. Назвіть головні умови максимізації прибутку фірми.
16. Чим різняться і як пов'язані між собою поняття «беззбитковість» і «прибутковість» фірми?
17. Охарактеризуйте основні показники рентабельності фірми.

Індивідуальні завдання до Теми 13

Теми рефератів

1. Валовий, маржинальний та операційний прибуток.
2. Джерела формування прибутку та напрямки його використання.
3. Взаємозв'язок та відмінності доходу та прибутку підприємства.
4. Основні види цін і тарифів за окремими класифікаційними ознаками.
5. Оптові та роздрібні ціни.
6. Структура оптової ціни.
7. Систему франкування цін при транспортуванні.

ТЕМА 14. Методи та фактори ціноутворення

Семінарське заняття № 14 – 2 год.

План

1. Поняття «кон'юнктура ринку».
2. Специфічні чинники ціноутворення.
3. Методи ціноутворення.
4. Фактори ціноутворення.
5. Сутність, мета і роль цінової політики.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: вільні ціни, регульовані ціни, фіксовані ціни, тип ринку, вид галузі, цінова політика

Практичне заняття № 14 – 2 год.

План

1. Специфічні чинники ціноутворення.
2. Методи ціноутворення.

3. Специфічні методи ціноутворення.
4. Фактори ціноутворення.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- уміння: розрізняти чинники ціноутворення,
- навички: використовувати при складанні цін фактори ціноутворення.

Завдання для самостійної роботи до Теми 14

1. Методи ціноутворення. Назвіть та охарактеризуйте.
2. Що таке процес функціонування ринку.
3. Назвіть види цін.
4. Чинники, що визначають ціни на товари.
5. Специфічні чинники ціноутворення.
6. Назвіть фактори ціноутворення.
7. Що таке тип ринку.
8. Що таке вид галузі та категорія товару.
9. Що таке цінова політика.
8. Охарактеризуйте активну та пасивну цінову політику.
9. Що таке ціновий демпінг.

Індивідуальні завдання до Теми 14 Теми рефератів

1. Кон'юнктура ринку.
2. Специфічні чинники ціноутворення.
3. Методи ціноутворення і фактори ціноутворення.
4. Сутність, мета і роль цінової політики.

ТЕМА 15. Ціноутворення в умовах досконалої конкуренції.

Поняття про ринкову структуру та її види

Семінарське заняття № 15– 2 год.

План

1. Конкуренція, її види та основні риси.
2. Досконала конкуренція. Ціноутворення в умовах досконалої конкуренції.
3. Монополія. Ціноутворення в умовах монополії.
4. Олігополія. Ціноутворення в умовах олігополії.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: конкуренція, досконала конкуренція, монополія, олігополія

Практичне заняття № 15 – 2 год.

План

1. Конкуренція. Види ринків.
2. Досконала конкуренція.
3. Основні риси монополії.
4. Основні риси монополії.
5. Основні риси олігополії.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- уміння: розрізняти чинники та фактори ціноутворення;
- навички: розробляти застосовувати стратегії ціноутворення.

Завдання для самостійної роботи до Теми 15

1. Як ціни пов'язані з конкуренцією.
2. Що таке олігополістичний ринок.
3. Модель ціноутворення при олігополії.
4. Що таке ринок чистої монополії.
5. Модель ціноутворення при чистій монополії.
6. Що таке цінова дискримінація.
7. Яке ціноутворення на конкурентному ринку.
8. Які функції виконує ціна в ринковій економіці?
9. Які види цін існують сьогодні в економіці України?
10. Які фактори впливають на ціноутворення в ринковій економіці?
11. Що визначає цінова стратегія фірми (підприємства)?
12. Які основні розбіжності є в методах ціноутворення?
13. За яких умов підприємство обирає активну або пасивну політику ціноутворення?
14. До яких наслідків можуть призвести вільні ціни на ринку чистої монополії?

Індивідуальні завдання до Теми 15

Теми рефератів

1. Конкуренція, її види та основні риси.
2. Ціноутворення в умовах досконалої конкуренції.
3. Ціноутворення в умовах монополії.
4. Ціноутворення в умовах олігополії.

ТЕМА 16. Стратегії ціноутворення.

Семінарське заняття № 16 – 2 год.

План

1. Політика зміни поточних цін.
2. Вплив зміни поточних цін на прибуток.
3. Реакція конкурентів та фірми на зміну цін.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: цінові стратегії, маркетинг, цінова політика

Практичне заняття № 16 – 2 год.

План

1. Цінова стратегія фірми в ринковій ситуації.
2. Політика зміни поточних цін.
3. Маркетингові стратегії цін.
4. Види маркетингових стратегій цін.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття:

- *уміння: сприйняття цінові стратегії фірми;*
- *навички: застосування видів маркетингових стратегій цін.*

Завдання для самостійної роботи до Теми 16

1. Охарактеризуйте політику зміни поточних цін.
2. Охарактеризуйте залежність зміни поточних цін та еластичності попиту.
3. Випадки, коли зниження цін виправдане.
4. Поясніть вплив зміни поточних цін на прибуток.
5. Поясніть реакцію фірми на зміну цін.
6. Що таке цінова стратегія фірми.
7. Значення цінових стратегій в економіці України.
8. Які фактори впливають на цінову стратегію фірми.
9. Перелічіть та поясніть цінові стратегії фірми в ринковій ситуації.
10. Що таке маркетингові стратегії цін.
11. Що таке цінові лінії та діапазон цін.

Індивідуальні завдання до Теми 16

Теми рефератів

1. Вплив зміни поточних цін на прибуток.
2. Реакція конкурентів та фірми на зміну цін.
3. Цінова стратегія фірми в ринковій ситуації.
4. Стратегії ціноутворення.

Рекомендована література до Теми 1:

Основні нормативні акти [1], [7], [8].

Підручники [2], [4], [5], [6].

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [1, [2], [5], [8], [9], [12].

Монографії та інші наукові видання [1], [2], [4], [5], [7].

Інші джерела [1], [4], [5], [9].

Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 2:

Основні нормативні акти [1], [7], [8].

Підручники [1], [3], [4], [6].

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [4], [5], [6], [7], [9], [11].

Монографії та інші наукові видання [1], [4], [5], [6], [7].

Інші джерела [1], [4], [5], [9].

Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 3:

Основні нормативні акти [1], [7], [8].

Підручники [1], [3], [4], [6].

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [4], [5], [6], [7], [9], [11].

Монографії та інші наукові видання [1], [4], [5], [6], [7].

Інші джерела [1], [4], [5], [9], [10].

Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 4:

Основні нормативні акти [1], [7], [8].

Підручники [1], [2], [5], [6], [7].

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [4], [5], [6], [7], [8], [12].

Монографії та інші наукові видання [1], [4], [5], [6], [7].

Інші джерела [1], [4], [5], [9], [10].

Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 5:

Основні нормативні акти [1], [7], [8].

Підручники [1], [2], [5], [6], [7].

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [4], [5], [6], [7], [8], [12].

Монографії та інші наукові видання [1], [4], [5], [6], [7].

Інші джерела [1], [4], [5], [9], [10].

Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 6:

Основні нормативні акти [1], [7], [8].

Підручники [2], [4], [5], [6].

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [1], [2], [5], [8], [9], [12].

Монографії та інші наукові видання [1], [2], [4], [5], [7].

Інші джерела [1], [4], [5], [9].

Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 7:

Основні нормативні акти [1], [3], [5], [6], [7].

Підручники [2], [5], [6], [7].

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [3], [5], [9], [12].

Монографії та інші наукові видання [1], [2], [4], [5], [6], [7].

Інші джерела [1], [4], [5], [6], [7], [8], [9].

Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 8:

Основні нормативні акти [1], [3], [5], [6], [7].

Підручники [2], [5], [6], [7].

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [1], [2], [3], [5], [9], [12].

Монографії та інші наукові видання [1-7].

Інші джерела [1], [2], [4], [5], [6], [7].

Інтернет-ресурси [1], [4], [5], [6], [7], [8], [10].

Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 9:

Основні нормативні акти [1], [3], [5], [6], [7].

Підручники [2], [5], [6], [7].

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [1], [2], [3], [5], [9], [12].

Монографії та інші наукові видання [1-7].

Інші джерела [1], [2], [4], [5], [6], [7].

Інтернет-ресурси [1], [4], [5], [6], [7], [8], [10].

Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 10:

Основні нормативні акти [1], [3], [5], [6], [7].

Підручники [2], [5], [6], [7].

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [1], [2], [3], [5], [9], [12].

Монографії та інші наукові видання [1-7].

Інші джерела [1], [2], [4], [5], [6], [7].

Інтернет-ресурси [1], [4], [5], [6], [7], [8], [10].

Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 11:

Основні нормативні акти [1], [3], [5], [6], [7].

Підручники [2], [5], [6], [7].

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [5], [9], [12].

Монографії та інші наукові видання [1-7].
Інші джерела [1], [4], [5], [6], [7], [8], [10].
Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 12:

Основні нормативні акти [1], [3], [5], [6], [7].
Підручники [2], [3], [4], [5], [6], [7].
Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [5], [9], [12].
Монографії та інші наукові видання [[1-7].
Інші джерела [1], [4], [5], [6], [7], [8], [10].
Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 13:

Основні нормативні акти [1], [3], [6], [7].
Підручники [1], [2], [5], [6], [7].
Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [1], [4], [5], [8], [10], [11].
Монографії та інші наукові видання [1], [4], [5], [7].
Інші джерела [7], [8], [9], [10].
Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 14:

Основні нормативні акти [1], [3], [6], [7].
Підручники [1], [2], [5], [6], [7].
Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [1], [4], [8], [10], [11].
Монографії та інші наукові видання [1], [4], [5], [7].
Інші джерела [7], [8], [9], [10].
Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 15:

Основні нормативні акти [1], [3], [5], [6], [7].
Підручники [1], [2], [5], [6], [7].
Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [1], [3], [4], [8], [10], [11].
Монографії та інші наукові видання [1], [4], [5], [7].
Інші джерела [7], [8], [9], [10].
Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

Рекомендована література до Теми 16:

Основні нормативні акти [1], [3], [5], [6], [7].
Підручники [1], [2], [5], [6], [7].
Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали [1], [3], [4], [8], [10].

Монографії та інші наукові видання [1], [4], [5], [7].

Інші джерела [7], [8], [9], [10].

Інтернет-ресурси [1], [2], [3].

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

До змістовного модулю 1

1. Підприємство як суб'єкт підприємницької діяльності, його цілі та принципи діяльності в сучасних умовах.
2. Ознаки класифікації підприємств.
3. Види та форми власності підприємств.
4. Організаційно-правові форми підприємств.
5. Партнерські зв'язки у підприємницькій діяльності як основа функціонування підприємств.
6. Державне регулювання діяльності підприємств та структурні елементи його системи.
7. Методи та форми впливу держави на підприємства.
8. Законодавчо-нормативна база з питань регулювання діяльності підприємств.
9. Економічна сутність і роль основних фондів у процесі виробництва.
10. Класифікація основних виробничих фондів та їх значення для здійснення господарської діяльності підприємств. Фондоємкість.
11. Знос і відтворення основних фондів підприємства. Фондовіддача.
12. Амортизація основних фондів та амортизаційна політика підприємства в ринкових умовах господарювання.
13. Поняття виробничої потужності підприємства.
14. Удосконалення формування та використання виробничої потужності підприємства.
15. Оборотні кошти підприємства і їх роль у підвищенні ефективності його діяльності.
16. Джерела фінансування оборотних коштів.
17. Поняття, склад і структура оборотних фондів.
18. Поняття, склад і структура фондів обігу.
19. Нормування оборотних коштів та напрямки прискорення оборотності.
20. Поняття і критерії ефективності використання оборотних коштів підприємства.
21. Поняття витрат і собівартості продукції.
22. Класифікація витрат та їх характеристика за видами.
23. Статті і структура собівартості, її види.
24. Характеристика собівартості валової, товарної і реалізованої продукції.

25. Економічна сутність доходу підприємства. Валовий та чистий дохід підприємства.
26. Сутність прибутку підприємства, його види. Норма прибутку.
27. Взаємозв'язок прибутку, витрат виробництва та обсягів випуску продукції.
28. Загальний показник рентабельності підприємства. Рентабельність ресурсів і продукції підприємства.
29. Поняття, класифікація та структура трудових ресурсів (персоналу) підприємства.
30. Формування та ефективне використання трудового потенціалу підприємства.
31. Функції, характеристика категорій персоналу і кадрова політика підприємства.
32. Оцінка персоналу як важливий елемент кадрової політики підприємства та системи управління трудовим колективом.
33. Показники ефективності використання трудових ресурсів.
34. Шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства.
35. Резерви та шляхи підвищення продуктивності праці.
36. Поняття та види заробітної плати.
37. Форми та системи оплати праці на підприємстві.
38. Поняття і сутність ціни як економічної категорії, її функції в економічних процесах.
39. Ціна як економічно-фінансовий важіль управління діяльністю підприємства за ринкових умов господарювання.
40. Процес і методи встановлення і регулювання цін.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

До змістовного модулю 2

1. Що таке ціна товару або послуги.
2. Визначення поняття ціни через теорію трудової вартості.
3. Визначення поняття ціни в класичній політекономії.
4. Теорії витрат виробництва і теорії граничної корисності як основа для визначення поняття ціни.
5. Обґрунтуйте функції ціни.
6. Категорії цін. Ознаки та різновид цін.
7. Розкрийте суть видів ціни.
8. Вплив цін на діяльність підприємства.
9. Державне регулювання ринку і цін.
10. Закон України «Про ціни і ціноутворення».
11. Вільні; регульовані; фіксовані ціни.
12. Що таке ринковий попит. Закон попиту.
13. Визначення еластичності попиту.
14. Що таке пропозиція на ринку. Закон пропозиції.
15. Визначення еластичності пропозиції.

16. Що таке пряма еластичність попиту за ціною.
17. Що таке еластичність пропозиції за ціною.
18. Закон попиту і пропозиції. Ціна рівноваги.
19. Функція корисності двох товарів, крива байдужості,
20. Ціна рівноваги, динаміка зміни ціни рівноваги.
21. Поняття про економічні витрати.
22. Що таке зовнішні та внутрішні витрати.
23. Постійні витрати на виробництві.
24. Змінні витрати на виробництві.
25. Що таке середні валові, середні постійні, середні змінні витрати.
26. Граничні витрати, ефект масштабу виробництва.
27. Що таке витрати на одиницю продукції.
28. Поняття про витрати як складову собівартості продукції.
29. Як здійснюється управління витратами на підприємстві.
30. Критичний обсяг виробництва (точка беззбитковості).
31. Що таке сукупні витрати підприємства.
32. Що таке кошторис виробництва.
33. Склад матеріальних витрат кошторису виробництва.
34. Калькуляція собівартості одиниці продукції.
35. Загальні статті калькуляції одиниці продукції.
36. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції.
37. Собівартість реалізованої продукції.
38. Параметричні методи оцінювання собівартості новоствореного товару.
39. Розкрийте альтернативну природу економічних витрат фірми.
40. У чому полягає різниця між зовнішніми та внутрішніми витратами фірми?
41. Як вимірюється вартість внутрішніх витрат фірми?
42. Чому саме в короткотерміновому періоді функціонування фірми її витрати можна поділити на постійні й перемінні?
43. Дайте визначення валовим, середнім та граничним витратам фірми.
44. Надайте характеристику прибутку як основному джерелу фінансування розвитку підприємства.
45. Сутність валового, маржинального та операційного прибутку.
46. Надайте характеристику джерел формування прибутку.
47. Напрямки використання прибутку підприємств.
48. У чому полягає взаємозв'язок та відмінності доходу та прибутку підприємства.
49. Які існують види цін.
50. Розкрийте структура оптової ціни.
51. Основні види цін і тарифів за окремими класифікаційними ознаками.
52. Що таке оптові та роздрібні ціни.
53. Система франкування цін при транспортуванні.
54. Чим різняться зміст понять «дохід» і «прибуток фірми»?

55. Дайте характеристику головним науковим підходам до визначення прибутку.
56. Як взаємопов'язані валовий дохід, бухгалтерський та економічний прибуток фірми?
57. У чому полягає стимулююча функція економічного прибутку?
58. Назвіть головні умови максимізації прибутку фірми.
59. Чим різняться і як пов'язані між собою поняття «беззбитковість» і «прибутковість» фірми?
60. Охарактеризуйте основні показники рентабельності фірми.
61. Методи ціноутворення. Назвіть та охарактеризуйте.
62. Що таке процес функціонування ринку.
63. Назвіть види цін.
64. Чинники, що визначають ціни на товари.
65. Специфічні чинники ціноутворення.
66. Назвіть фактори ціноутворення.
67. Що таке тип ринку.
68. Що таке вид галузі та категорія товару.
69. Що таке цінова політика.
70. Охарактеризуйте активну та пасивну цінову політику.
71. Що таке ціновий демпінг.
72. Як ціни пов'язані з конкуренцією.
73. Що таке олігополістичний ринок.
74. Модель ціноутворення при олігополії.
75. Що таке ринок чистої монополії.
76. Модель ціноутворення при чистій монополії.
77. Що таке цінова дискримінація.
78. Яке ціноутворення на конкурентному ринку.
79. Які функції виконує ціна в ринковій економіці?
80. Які види цін існують сьогодні в економіці України?
81. Які фактори впливають на ціноутворення в ринковій економіці?
82. Що визначає цінова стратегія фірми (підприємства)?
83. Які основні розбіжності є в методах ціноутворення?
84. За яких умов підприємство обирає активну або пасивну політику ціноутворення?
85. До яких наслідків можуть призвести вільні ціни на ринку чистої монополії?
86. Охарактеризуйте політику зміни поточних цін.
87. Охарактеризуйте залежність зміни поточних цін та еластичності попиту.
88. Випадки, коли зниження цін виправдане.
89. Поясніть вплив зміни поточних цін на прибуток.
90. Поясніть реакцію фірми на зміну цін.
91. Що таке цінова стратегія фірми.
92. Значення цінових стратегій в економіці України.
93. Які фактори впливають на цінову стратегію фірми.

94. Перелічіть та поясніть цінові стратегії фірми в ринковій ситуації.
95. Що таке маркетингові стратегії цін.
96. Що таке цінові лінії та діапазон цін.